

INHOUD

5

VOORREDE

II

HOOFDSTUK I

Hoe kon dit land het terrein worden van een beschaving, die terstond na de geboorte van staat en natie culmineerde? **Past** die beschaving in het begrip barok? **Grondslagen van en voorwaarden voor de bloei.**

Ligging en bodemgesteldheid. Beperktheid van het gebied.

Ongelijkmatig aandeel der gewesten in het cultuurproces.

De factor van de zeevaart en van de binnenwateren.

Overwicht van het stedelijk element. Betrekkelijk gering grootgrondbezit.

Boeren en edelen. De geestelijkheid als stand niet sterk geworteld.

De koophandel bovenaan. Van handelsstand tot patriciaat.

De oorlog tegen Spanje niet een belemmerende factor voor de groei van de handel. De denkbeelden over volkshuishouding ouderwets, ja middeleeuws.

De bedrijfsorganisatie eer verouderd dan progressief.

Het mercantilisme overgesprongen. Opbloei der nijverheid ten spijt van het gildestelsel. Het overwicht aan Holland. Ontbreken en mislukken van centralisatie. De Republiek staatkundig conservatief.

Gezags- en bestuurseenheden in enge kring. De scheuring tussen Noord en Zuid. De Unie van Utrecht. Provinciale soevereiniteit. Het stadhouderschap.

De Staten. De raadpensionaris. Welvaarts- en vredespolitiek. Oranje.

Voorsprong der Republiek op de andere landen van Europa.

Einde van die positie.

HOOFDSTUK II

Het sociale type der natie. Weinig militair ondanks de lange en vele oorlogen.

In het leger de vreemdelingen talrijk. De dienst ter zee werkt sociaal amalgamerend. Land- en zeeoorlog weerspiegeld in de kunst.

Hofleven rondom de stadhouder. Oranje en de stedelijke aristocratie.

De landadel. Leven van het patriciaat. Amsterdam. Verlies van stedenschoon.

Stedenmacht en steden trots. Geen scherpe standsgrenzen.

De regent blijft burgerlijk. Consumenten en producenten van beschaving.

Verlies van oude volksbeschaving. Schutterij en rederijderskamer.

Het classicisme als levensverfraaiing. Constantijn Huygens als maatschappelijk type. Schilders en dichters. Het overwicht van schilderkunst en grafiek gegrond in de bescheiden sociale verhoudingen.

Het schilderij overal verspreid.

HOOFDSTUK III

Het kerkelijk leven wist standsgrenzen enigermate uit. De predikanten en de openbare mening. Aandeel van het calvinisme in onze beschaving.

Het calvinisme niet staatskerk. Uitbreiding der hervorming. De katholieken en de overige protestantse gezindten. De doopsgezinden. De joden. De zege van de contraremonstranten sociaal en cultureel slechts een compromis.

Vergelijking met Engeland. De Kerk en de hogeschool. De Kerk en de volksbeschaving. Het calvinisme en de kunst.

HOOFDSTUK IV

De mensen en de dingen. Eenvoud en rust. De zindelijkheid.

Weerspiegeling van het dagelijks leven in de letterkunde. Constantijn Huygens. Jacob Cats. Bredero. Hooft. Vondel. Hugo de Groot. Betekenis en functie der letteren. De opkomst der natuurwetenschap. Christiaan Huygens.

HOOFDSTUK V

Wat zocht en wat zag men in de schilderkunst? De denkebeelden over kunst nog primitief. De vreugde aan kleur en lijn. Belang van de afbeelding op zichzelf. Belang van het onderwerp. Bestemming van het schilderstuk. De verzameling. Niet in de eerste plaats de meester gezocht, maar het sujet. Aard van het schoonheidsgevoel. Natuurgetrouwheid. Zinrijkheid van het onderwerp. De functie van het schilderij beperkt maten, fantasie en onderwerp. Bijbelse voorstellingen. Realisme? Frans Hals. Vermeer. Het landschap. De opleiding tot het schildersvak. De prentkunst. De etser het meest vrij van stijl en conventie. De grenzen van Rembrandts genie. Zijn fantasie. De etsen. Rembrandt en het barok. De beeldhouwkunst. De bouwkunst. Het gevelhuis. Kerkbouw. Raadhuizen enz. De torens. Het stadsgezicht. Het vreemde voorbeeld wint.

HOOFDSTUK VI

Het einde van het bloeitijdperk. Wat veroorzaakt de daling van de hoge kwaliteit der beschaving? De imitatie van Frankrijk? Nogmaals: Nederland en de tijdsstijl. Het classicisme. Verzwakking van smaak en kunnen. De grote inzinking. Het proza. Geestelijke verandering. Verdorring van het geloof. De grote rust. Het buitenleven. De rentenier. De sluimer der achttiende eeuw. De waarde van de achttiende-eeuwse beschavingswinsten veelal onderschat. Gouden Eeuw?

VERANTWOORDING VAN TEKST EN ILLUSTRATIES

NAWOORD

De idealisering van het beeld door het woord

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN